

„Narzędzie do klasy VII SP – praca z innym tekstem kultury (Neil Gaiman *Wilki w ścianach* z ilustracjami Dave`a McKeana - fragmenty)”

Joanna Majchrzak-Broda

Szkoła Podstawowa z Oddziałami Integracyjnymi nr 148 w Krakowie

Temat:

Strach ma wielkie oczy. Także na rysunku? – fragmenty książki Neila Gaimana *Wilki w ścianach* z ilustracjami Dave`a McKeana.

Cele lekcji:

Uczeń

- opisuje i interpretuje ilustracje,
- rozwija kreatywność poprzez tworzenie własnych opowieści z wykorzystaniem słowa i obrazu,
- określa wartości estetyczne poznawanych tekstów kultury,
- rozwija umiejętność krytycznego myślenia i formułowania opinii,
- tworzy wypowiedzi pisemne, posługując się następującymi formami: opowiadanie, krótka recenzja, tekst reklamowy.

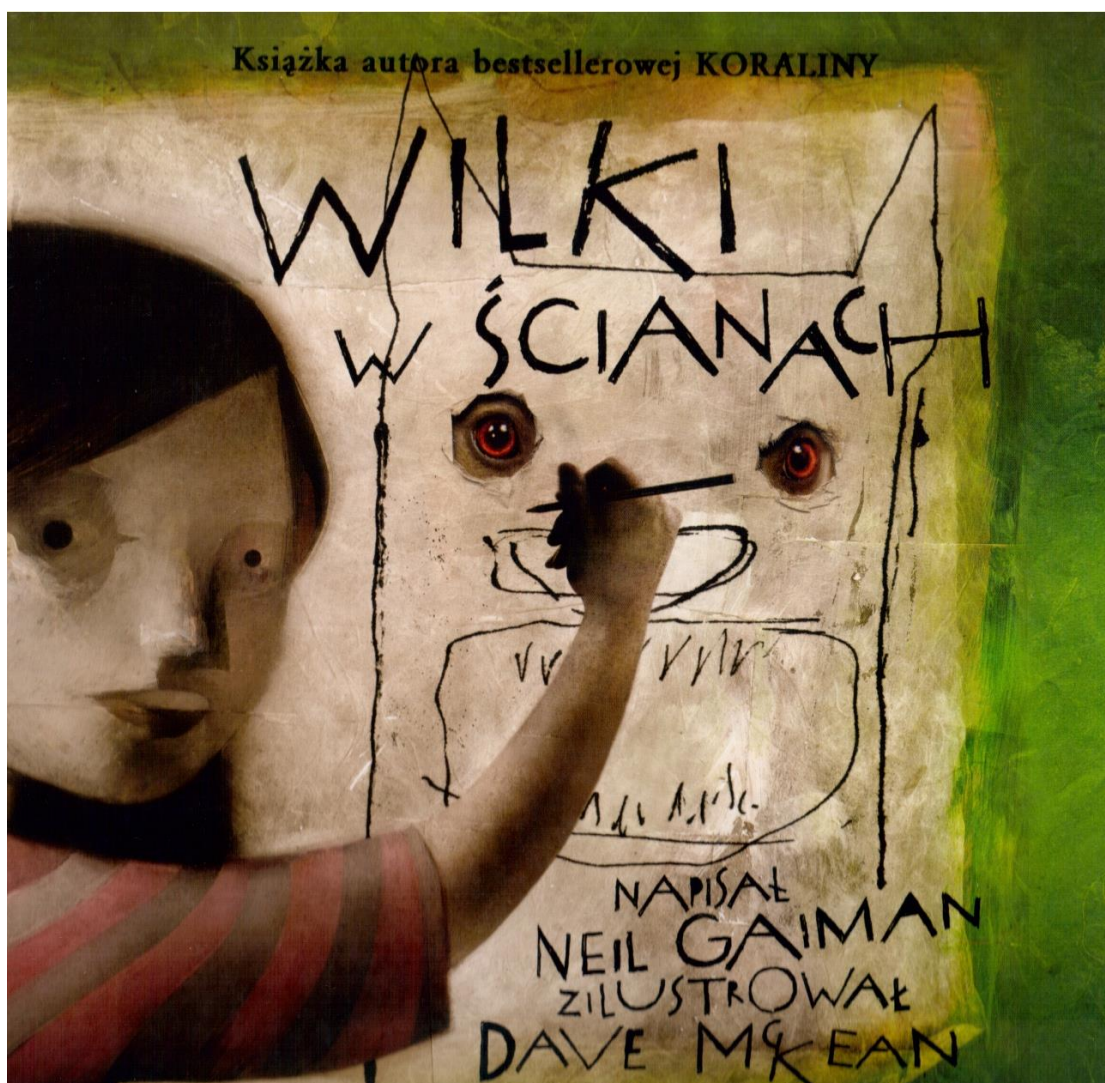
Koncepcja lekcji

Podczas lekcji uczniowie będą mieli okazję poznać wybrane ilustracje z książki Neila Gaimana *Wilki w ścianach*. Wybór ilustracji, wykonanych przez Dave`a McKeana, pozwala na odtworzenie przebiegu zdarzeń ukazanych w utworze. Książka Gaimana to przykład utworu, w którym tekst doskonale koresponduje z rysunkami. Nie jest to jednak klasyczny komiks. Dzięki obrazom tekst ożywa, staje się bardziej atrakcyjny dla młodych ludzi. Może stanowić też inspirację do tworzenia własnych książek ilustrowanych, co zostało wykorzystane jako jedna z propozycji zadania domowego. Książka Gaimana i

McKeana to przykład utworu adekwatnego dla osób w różnym wieku. Pozornie prosta treść i utrzymane w komiksowej stylistyce rysunki są punktem wyjścia do dyskusji na ważne tematy, takie jak wartość rodziny, umiejętność współpracy, przezwyciężanie strachu.

Nadrzędnym celem lekcji jest uwrażliwienie uczniów na ważność obrazu, rozwijanie umiejętności odbioru estetycznego i gotowości do odczytywania znaczeń dzieła plastycznego, rozumienia specyfiki książki obrazkowej, w której ilustracja jest immanentną częścią przekazu.

¹ N. Gaiman *Wilki w ścianach*, zilustrował D. McKean, tłum. P. Braiter, Warszawa 2004.

Punktem wyjścia do analizy wybranych ilustracji McKeana i fragmentów tekstu Gaimana są teksty i zdjęcia odnoszące się do tytułowego wilka. Pozwoli to na ukazanie różnorodności w opisie tego zwierzęcia, które od zawsze przeraża i jednocześnie imponuje człowiekowi.

Główna część lekcji oparta jest na pracy z wybranymi ilustracjami Dave`a McKeana. **Uczniowie odtwarzają przebieg zdarzeń w utworze, wykorzystując karty pracy przygotowane zgodnie z zasadą indywidualizacji procesu kształcenia. Dodatkowo twórcze zadanie polegające na wprowadzaniu własnych dialogów do ilustracji książkowych pozwala na spersonalizowanie sposobu wykonywania zadania.**

Podczas interpretowania tekstu Gaimana wykorzystywane są jako kontekst cytaty odnoszące się do strachu oraz wiersz Tadeusza Fangrata *Mowa wiatru*. W tej fazie zajęć można wprowadzić też temat lekcji, w którym wykorzystano popularne przysłowie: *Strach ma wielkie oczy*.

Podsumowanie zajęć i zadanie domowe mają charakter twórczy. Na zakończenie lekcji uczniowie przygotowują krótkie recenzje poznanego utworu, które można by umieścić na portalu internetowym poświęconym ciekawym książkom. Zadanie domowe natomiast ma charakter spersonalizowany – uczniowie mogą wybrać przygotowanie reklamy książki Gaimana (wykorzystując przygotowaną kartę pracy z ilustracją McKeana) lub stworzyć własną książkę ilustrowaną. Ta druga propozycja jest okazją na zaprezentowanie uzdolnień zarówno literackich, jak i plastycznych.

Przebieg lekcji

Działania wstępne

Uczniowie zastanawiają się, jak został ukazy wilk na zdjęciu z magazynu *National Geographic*, a także w wierszach dla dzieci (Jan Brzechwa *Wilk*, Danuta Wawiłow, Oleg Usenko *Wilki* - fragment). Siódmoklasiści pracują indywidualnie, wypełniając kartę pracy (załącznik nr 1: Karta pracy - wstęp), a następnie efekty ich działań są omawiane na forum klasy. Uczniowie oceniają, która charakterystyka wilka jest najbliższa ich wyobrażeniom.

Poniżej została zamieszczona tabela zawierająca przykładowe rozwiązanie zadania.

Król Wilk

Jego siła tkwi w nogach maratończyka, zębach jak sztylety i szczękach zaciskających się niczym imadło. Bez takiego drapieżnika – inteligentnego, silnego, wytrzymałego – dzika przyroda nie może sobie poradzić. To jej prawdziwy władca.

Danuta Wawiłow,
Oleg Usenko

Wilki

Lasy, bory,
muchomory,
wyszły wilki
ze swej nory
nad ranem, nad ranem.
Takie czyste,
takie śliczne,
pyski mają
sympatyczne,
włosy uczesane.

Idą wilki
borem, lasem,
krokiem, skokiem,
hopsasasem,
przez góry i dołki.³

Jan Brzechwa

Wilk

Powiem ci w słowach
kilku,
Co myślę o tym wilku:
Gdyby nie był na
obrazku,
Zaraz by cię zjadł,
głuptasku.⁴

2

WILK

inteligentny, silny, niebezpieczny, władczy, groźny, okrutny,
wyrazisty, pewny siebie, naturalny, konsekwentny

przyjazny,
sympatyczny,
radosny, pogodny,
chętny do zabawy

tylko pozornie
łagodny,
niebezpieczny, nie
można mu ufać

² Tekst: W. Mikołuszko, zdjęcie: A. Brzoza, „National Geographic Polska ” 2009, nr 10.

³ D. Wawiłow, O. Usenko, *Wilki* (fragment), Wrocław 1987.

⁴ J. Brzechwa *Wilk*, w: tegoż, *Najpiękniejsze wiersze dla dzieci*, Warszawa 2012.

Główna część lekcji

1. Uczniowie otrzymują materiały zawierające kilka ilustracji Dave`a McKeana (załączniki nr 2, nr 3: Karta pracy – ilustracje – wersja1./wersja2.). Odtwarzają przebieg wydarzeń ukazanych w utworze na podstawie rysunków i redagują opowiadanie. Warto przypomnieć też uczniom, że ważnym elementem tworzenia opowiadania jest nazywanie uczuć bohaterów. W związku z tym pracę w grupach można poprzedzić krótką rozmową na temat bohaterów opowieści Gaimana.

Uczniowie pracują w grupach, co sprzyja indywidualizacji procesu nauczania. Ukonstytuowanie grup można poprzedzić pytaniem testowym: co jest ci bliższe, słowo czy obraz? Uczniowie, którzy wskazali *słowo*, trafią do grup rozwiązujących wersję 1. karty pracy. Z kolei uczniowie, którzy wybrali *obraz* jako bliższą im formę przekazu, zostaną przydzieleni do grup pracujących z wersją 2.

Wersja 1. – zawiera wyłącznie ilustracje z wpisanym tekstem Gaimana – wymaga wykazania się zdolnościami polonistycznymi w zakresie tworzenia własnego tekstu. Taką kartę otrzyma grupa, w której są uczniowie lubiący pisać i posługujący się bogatym słownictwem.

Wersja 2. – oprócz ilustracji są też miejsca wyłącznie z tekstem Gaimana – tak skonstruowana karta pracy wymaga zdolności plastycznych, gdyż zadaniem uczniów będzie także przygotowanie ilustracji. Taką kartę otrzyma grupa, w której znajdują się uczniowie lubiący rysować i dokonywać przekładu intersemiotycznego.

Po wykonaniu zadania uczniowie prezentują swoje opowiadania i ilustracje. Omawiając wyniki pracy w grupach, warto zwrócić uwagę na podobieństwa w odczytaniu ilustracji oraz podkreślić różnice w przebiegu zdarzeń i nazywaniu uczuć bohaterów opowiadania.

2. Kolejne zadanie również łączy się z ilustracjami Dave`a McKeana. Tym razem uczniowie uzupełniają ilustracje, z których zostały usunięte dialogi bohaterów (załącznik: Karta pracy - dialogi). **Tworzą więc własny komiks, co jest zadaniem spersonalizowanym.** Wykonanie zadania trzeba poprzedzić rozmową na temat okoliczności, w jakich wypowiadają się bohaterowie książki (bohaterowie zastanawiają się, czy powrócić do domu i zmierzyć się z nieproszonymi gośćmi, czyli wilkami).
3. Na zakończenie głównej części lekcji uczniowie uczestniczą w dyskusji na temat interpretacji tytułowych *wilków w ścianach*. Zadaniem siódmoklasistów jest odczytanie symboliki opowieści Gaimana. Jako pomoc w wykonaniu tego polecenia mogą posłużyć wiersz Tadeusza Fangrata *Mowa wiatru* (zwłaszcza dwa ostatnie wersy) i kilka cytatów odnoszących się do strachu. Zarówno w

wierszu, jak i w cytatach, uczniowie znajdą wskazówki do zrozumienia, czym jest strach i jak możemy sobie z nim poradzić. Materiały pomocnicze można wydrukować lub wyświetlić na ekranie.

Tadeusz Fangrat

Mowa wiatru

Wiatr na gałązce
mówi szelestem:
choć mnie nie widać,
ale jestem.⁵

"Kto się boi, nie wiedząc właściwie czego, podwójnie się boi."

Ivo Andrić

"Aby poznać siebie, trzeba się wystawiać na próbę. Tylko tak może się przekonać każdy, na co go stać."

Seneka Młodszy

"Strach dzielony z kimś ma nie takie wielkie oczy."

Carlos Ruiz Zafon

"Nie bój się cieni, one świadczą o tym, że gdzieś znajduje się światło."

Oscar Wilde

"Najgorszy jest lęk przed czymś, czego nie można nazwać."

Janusz L. Wiśniewski

„Strach jest naszym cieniem. Malejącym, kiedy słońce jest w zenicie, powiększającym się przed wieczorem.”

Tadeusz Konwicki

Wilki w ścianach można odczytać w następujący sposób:

- źródło, przyczyna strachu, lęku,
- to, czego nie widać, a mimo wszystko odczuwamy przed tym lęk,

⁵ T. Fangrat *Mowa wiatru*, „Nowy Filomata” 1999, nr 3.

- zagrożenie, które można zwalczyć dzięki współpracy z innymi osobami i determinacji w działaniu,
- nienazwana przyczyna strachu, jeśli ją nazwiemy (poznamy, oswoimy), przestaje być straszna,
- tajemnica, którą trzeba odkryć,
- kryzys rodziny, który można przezwyciężyć.

Podsumowaniem dyskusji będzie zapisanie tematu lekcji, w którym wykorzystuje się znane powiedzenie: *Strach ma wielkie oczy*. Warto oczywiście podczas rozmowy sprawdzić, czy siódmoklasiści rozumieją jego przenośne znaczenie. Można też przedyskutować z uczniami, czy wielkie oczy (rozumiane dosłownie) pasują do sposobu pokazania bohaterów na ilustracjach Dave`a McKeana.

Podsumowanie lekcji

Jako podsumowanie lekcji można zaproponować uczniom przygotowanie krótkich recenzji książki Gaimana i McKeana, które mogłyby zostać zamieszczone na stronie internetowej poświęconej ciekawym książkom (jako wzór można pokazać stronę <http://lubimyczytac.pl>). Warto zwrócić uwagę uczniom, aby w swoich pracach odnieśli się do następujących kwestii:

- rola ilustracji we wzbogaceniu interpretacji tekstu,
- oryginalność rysunków i szeroka gama stylów,
- zaskakujące wykorzystanie tytułowego motywu,
- występowanie elementów fantastycznych,
- wieloznaczność przesłania,
- pozytywny przekaz dotyczący wartości rodziny.

Zadanie domowe ma charakter twórczy. Uczniowie mogą dokonać wyboru jednego z tematów. Pierwszy z nich dotyczy napisania tekstu reklamującego książkę Gaimana i McKeana (załącznik: Karta pracy – reklama). To zadanie wymaga wykorzystania informacji z lekcji oraz posługiwania się środkami perswazyjnymi. Z kolei drugi temat pozwoli uczniom na wykazanie się bujną wyobraźnią i zdolnościami

plastycznymi. **Ponieważ uczniowie samodzielnie decydują o tym, którą pracę wykonają, także w zadaniu domowym widoczny jest proces indywidualizacji nauczania.**

Tematy do wyboru:

1. Wykorzystując kartę pracy, napisz tekst reklamujący książkę Gaimana i McKeana. Pamiętaj o środkach perswazyjnych charakterystycznych dla reklamy.
2. Opracuj własną książkę z co najmniej pięcioma ilustracjami i krótkimi tekstami. Wymyśl historię, która będzie się wiązała z jednym z przysłów:
 - Bez pracy nie ma kołaczy.
 - Nie chwal dnia przed zachodem słońca.
 - Co nagle, to po diable.

Na zakończenie warto dodać, że zaproponowane w scenariuszu rozwiązania – wykorzystanie obrazu jako klucza do tekstu literackiego - można wprowadzać podczas omawiania wielu utworów wskazanych w podstawie programowej (np. odtworzenie przebiegu zdarzeń poprzez ilustracje autora w książce *Mały Książę* Antoine`a de Saint-Exupery`ego, *Pochodnie Nerona* Henryka Siemiradzkiego jako kontekst do powieści *Quo vadis* Henryka Sienkiewicza, afisze teatralne jako zapowiedź lub podsumowanie *Zemsty* Aleksandra Fredry).

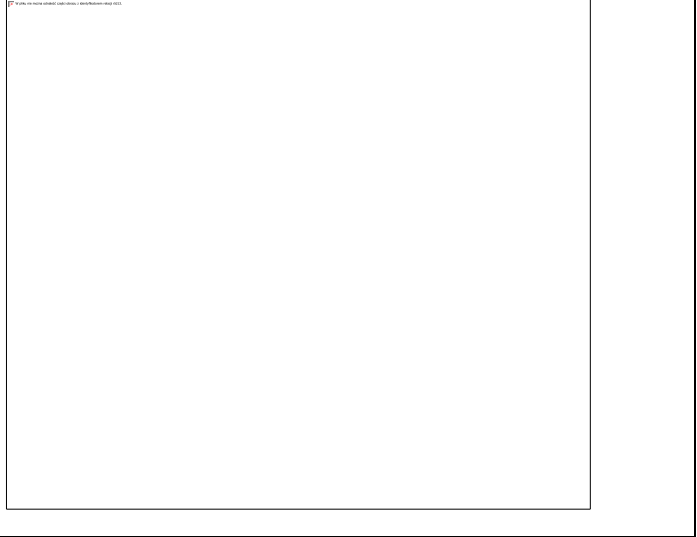

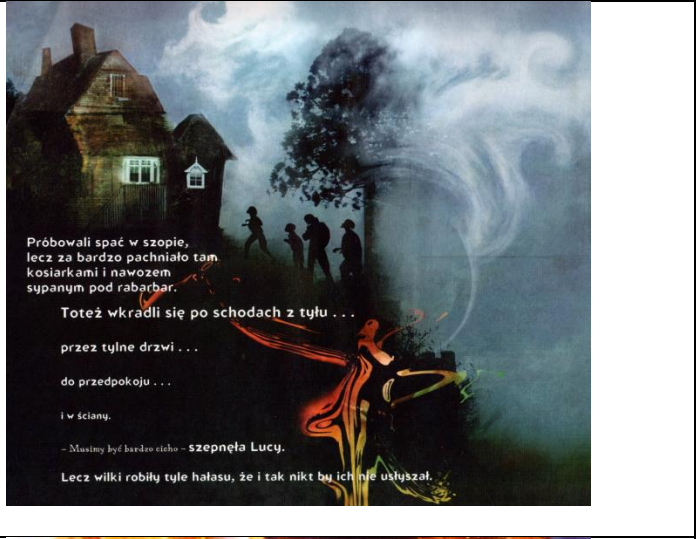
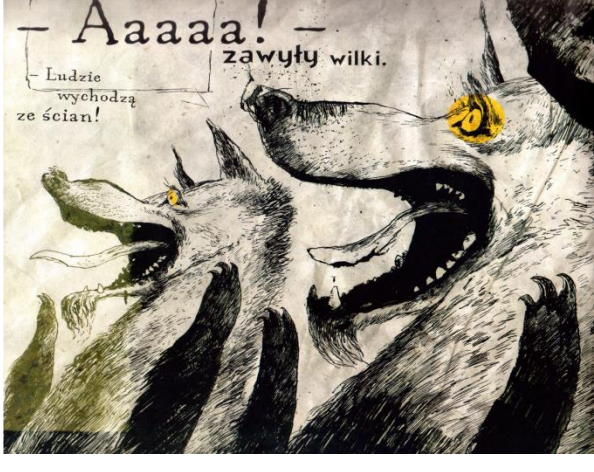
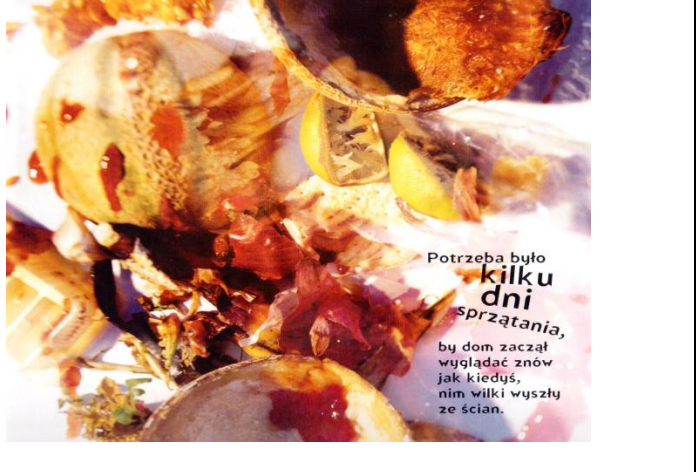
Załącznik nr 1: Karta pracy – wstęp

Napisz, jaki jest wilk przedstawiony w różnych tekstach: na zdjęciu i w utworach poetyckich.

 <p>Król Wilk</p> <p>Jego siła tkwi w nogach maratończyka, zębach jak sztylety i szczękach zaciskających się niczym imadło. Bez takiego drapieźnika – inteligentnego, silnego, wytrzymałego – dzika przyroda nie może sobie poradzić. To jej prawdziwy władca.</p>	<p>Danuta Wawiłow, Oleg Usenko</p> <p><i>Wilki</i></p> <p>Lasy, bory, muchomory, wyszły wilki ze swej nory nad ranem, nad ranem. Takie czyste, takie śliczne, pyski mają sympatyczne, włosy uczesane.</p> <p>Idą wilki borem, lasem, krokiem, skokiem, hopsasasem, przez góry i dołki.</p>	<p>Jan Brzechwa</p> <p><i>Wilk</i></p> <p>Powiem ci w słowach kilku, Co myślę o tym wilku: Gdyby nie był na obrazku, Zaraz by cię zjadł, głuptasku.</p>
<p>WILK</p>		
<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>

Załącznik nr 2: Karta pracy – ilustracje – wersja 1.

Napiszcie opowiadanie na podstawie zamieszczonych ilustracji. Pamiętajcie o nazwaniu uczuć bohaterów.

<p>W nocy, gdy w domu panowała cisza, Lucy usłyszała drapanie i chrapanie, chrupanie i kąsanie. Słyszała, jak wilki w ścianach knują wilcze spiski, kresią wilcze plany.</p> 	
<p>Szybciej niż trzepot skrzydła nietoperza Lucy wślizgnęła się w ścianę.</p> <p>Przekradała się wnętrzem domu przez ścianę na dole, potem środkiem, aż do ściany swej sypialni.</p> 	 <p>Próbowali spać w szopie, lecz za bardzo pachniało tam kosiarkami i nawozem supanym pod rabarbar.</p> <p>Toteż wkradli się po schodach z tyłu ... przez tylne drzwi ... do przedpokoju ... i w ścianę.</p> <p>– Musimy być bardzo cicho – szepnęła Lucy. Lecz wilki robiły tyle hałasu, że i tak nikt by ich nie usłyszał.</p>
<p>– Aaaaa! – zawyły wilki. – Ludzie wychodzą ze ścian!</p> 	 <p>Potrzeba było kilku dni sprzątnięcia, by dom zaczął wglądać znów jak kiedyś, nim wilki wyszły ze ścian.</p>

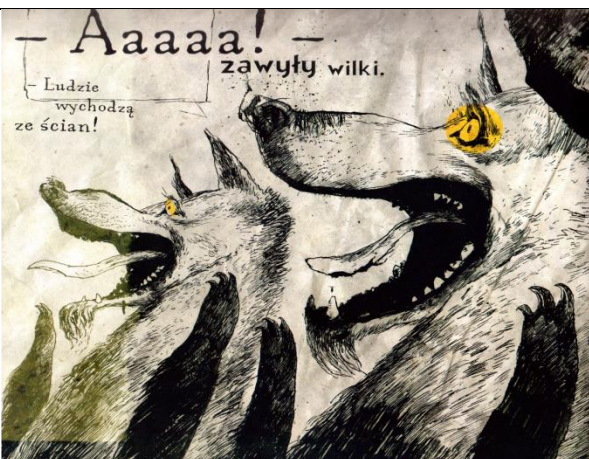
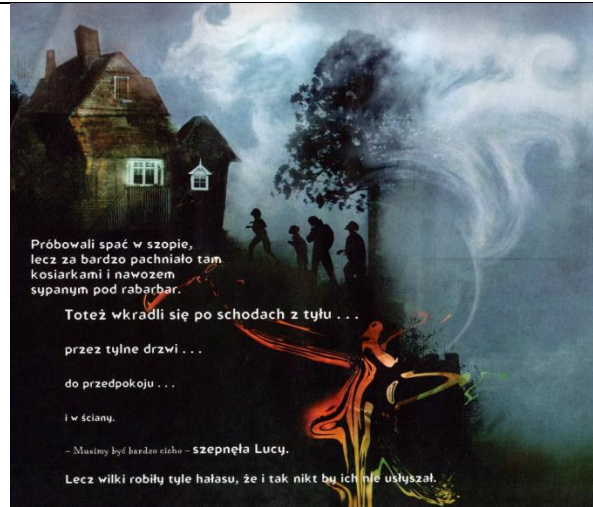
Załącznik nr 3: Karta pracy – ilustracje – wersja2.

Napiszcie opowiadanie na podstawie zamieszczonych ilustracji. Pamiętajcie o nazwaniu uczuć bohaterów. W wolnych przestrzeniach narysujcie własne ilustracje.

W nocy, gdy w domu panowała cisza,
Lucy usłyszała drapanie i chrapanie,
chrupanie i kąsanie.
Słyszała, jak wilki w ścianach knują wilcze spiski,
kreślą wilcze plany.

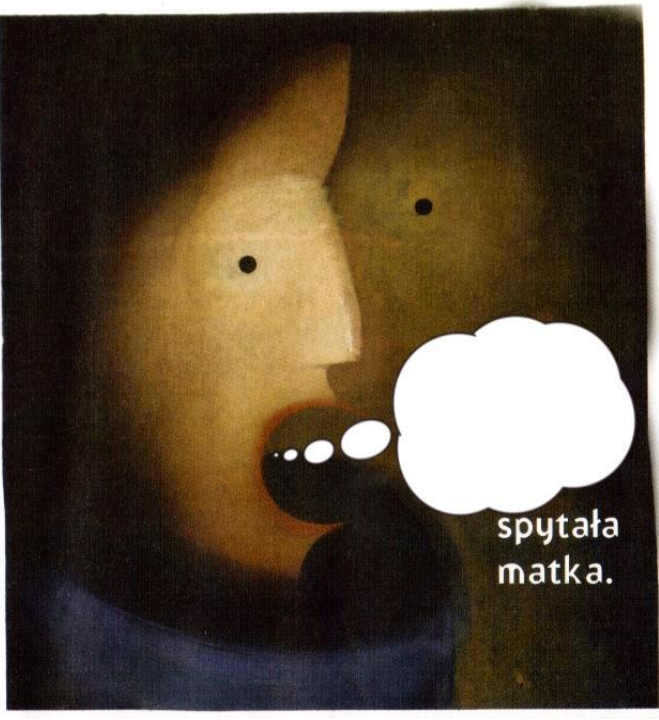

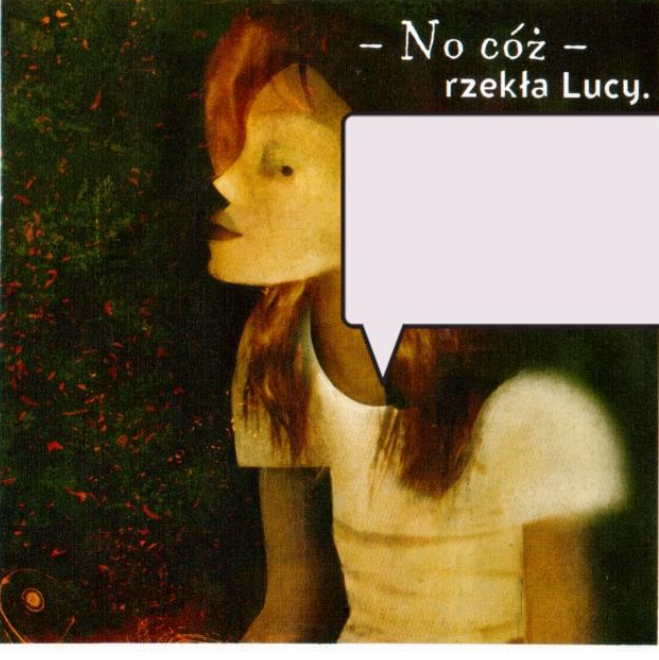
Szybciej niż trzepot skrzydeł nietoperza Lucy wślizgnęła się w ścianę. Przekradała się wnętrzem domu przez ściany na dole, potem środkiem, aż do ściany swej sypialni.

Potrzeba było kilku dni sprzątnięcia, by dom znów wyglądał jak kiedyś, nim wilki wyszły ze ścian.

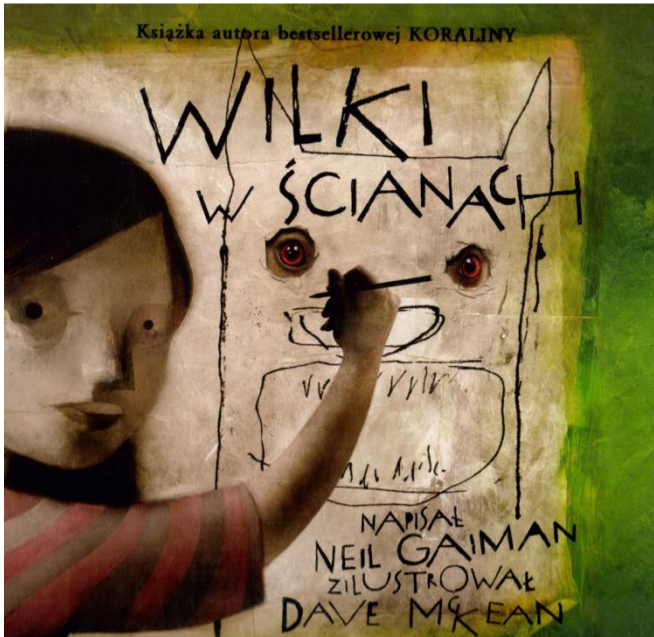
Załącznik nr 4: Karta pracy – dialogi

Uzupełnij wypowiedzi bohaterów.

 <p>rzucił ojciec.</p>	 <p>spytała matka.</p>
 <p>krzyknął brat.</p>	 <p>- No cóż - rzekła Lucy.</p>

Załącznik nr 5: Karta pracy – reklama

Zredaguj tekst reklamujący książkę Neila Gaimana. Weź pod uwagę znaczenie ilustracji zamieszczonych w książce *Wilki w ścianach*. Pamiętaj o środkach perswazyjnych charakterystycznych dla reklamy.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....